

6. Злочин, пов'язаний з домашнім насильством: правові проблеми та практичні рекомендації. Юрліга. URL: https://jurliga.ligazakon.net/ua/analytcs/192450_zlochyn-povyazaniy-z-domashnm-nasilstvom-pravov-problemi-ta-praktichn-rekomendats (дата звернення: 23.05.2020).
7. Сабитов Р. А., Симиненко А. Н. Систематичность в уголовном праве. Уголовно-правовые и криминологические меры предупреждения преступлений: межвуз. сб. научн. трудов. Омская ВШМ, 1986. С. 109–120.

Ключові слова: домашнє насильство, легкі тілесні ушкодження, фізичне насильство, конкуренція, систематичність.

Key words: domestic violence, minor bodily injury, physical violence, competitiveness, systematic nature.

ШЕВЧУК АНДРІЙ ВАСИЛЬОВИЧ

*Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича,
доцент кафедри кримінального права, кандидат юридичних наук, доцент*

БОДНАРУК ОЛЕКСАНДР МИКОЛАЙОВИЧ

*Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича,
доцент кафедри кримінального права, кандидат юридичних наук, доцент*

ВОЄННИЙ СТАН ЯК КАТАЛІЗАТОР КРИМІНАЛІЗАЦІЇ ДІЯНЬ

Вранці 24-го лютого 2022 року ми всі прокинулись у новій реальності: рф віроломно, без оголошення війни нанесла масований ракетний удар по мирній Україні, а путлер, скооперувавшись з самопроголошеним президентом Республіки Білорусь, кинув з усіх сторін на нашу державу орду орків, які виявилися пізніше не так і не стільки військово-вслужбовцями, як звичайнісінькими дітовбивцями, катами, гвалтівниками, мародерами, собакожерами. Україна всі сили зосередила на відсічі цій навалі рашистського агресора, поставивши розвиток держави на вимушену паузу. Водночас ми зіткнулися не тільки із зовнішнім ворогом, а й внутрішнім, оскільки саме такі надзвичайно складні життєві обставини каталізують прояви не лише найкращих людських рис, а й демаскують найгірші, найтемніші з них. Правовий режим воєнного стану виявився недостатнім самим по собі для забезпечення порядку як у тилу, так і на територіях, де безпосередньо бойових зіткнень немає, проте люди їх покинули, виїхавши за кордон чи внутрішньо перемістившись у більш спокійні населені пункти України. У такому разі єдиним суворим регулятором суспільних відносин мав би стати Кримінальний кодекс України, проте і він виявився не зовсім готовим до нових викликів. Саме тому український законодавець вимушений був реагувати відповідним чином, вносячи зміни та

доповнення до Закону про кримінальну відповідальність – деякі з них стосуються впровадження цілком нових кримінально-правових заборон, а інші логічно посилюють відповідальність за відомі раніше правопорушення, ступінь суспільної небезпечності яких в умовах воєнного стану беззаперечно зростає.

Пропонуємо звернути увагу на ті зміни та доповнення до КК України [1], що не лише безпосередньо пов'язані з самим введенням режиму воєнного стану, а й містять пряму вказівку на нього у відповідних кримінально-правових нормах. Зокрема, статті 111 «Державна зрада» та 113 «Диверсія» як кваліфікуючу ознаку складу злочину тепер передбачають вчинення відповідних дій в умовах воєнного стану, за що уже може бути призначено найсуворіший вид покарання – довічне позбавлення волі.

Окрім того, були внесені схожі зміни ще до п'яти статей розділу VI КК України «Кримінальні правопорушення проти власності». Так, йдеться про крадіжку, грабіж, розбій, вимагання, а також привласнення, розтрату майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем – якщо вони вчинені в умовах воєнного стану. На жаль, протягом останнього часу ми можемо спостерігати факти незаконного проникнення у житло, інші приміщення чи сховища, покинуті людьми, які рятувалися від війни. Відсутність власників, охорони, швидкої реакції правоохоронців (які природно часто зосереджені на більш важливих у цей час завданнях), тимчасова окупація територій тощо полегшує вчинення кримінально-протиправних діянь, викликає неабияке обурення в українців і міжнародної спільноти, сприймається пересічними громадянами як прояви мародерства. Водночас, пам'ятаємо, що вказаний термін завжди і лише розглядався у контексті так званих військових кримінальних правопорушень, пов'язаних із викраденням на полі бою речей, що знаходяться при вбитих чи поранених (ст. 432). Тому, на сьогоднішній день, можемо фактично говорити про криміналізацію «побутового мародерства», що знайшла свій прояв у нормах про посягання на власність. Між іншим, НА росії свого часу скасували кримінальну відповідальність за мародерство, тим самим легалізувавши відповідну злочинну діяльність своїх нелюдей сьогодні на території України.

Також у КК України з'явилися нові склади кримінальних правопорушень, одні з яких були актуальними вже як мінімум з 2014 року (відповідальність за колабораціонізм – ст. 111-1), а інші є гострою реакцією держави на внутрішні проблеми, зумовлені як надмірною соціальною активністю в мережі Інтернет наших співгромадян (відповідальність за несанкціоноване поширення інформації про направлення, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, рух, переміщення або розміщення ЗСУ чи інших утворених відповідно до законів України військових формувань – ст. 114-2), так і бажанням псевдоволонтерів і службових осіб незаконно використовувати з метою отримання прибутку гуманітарну допомогу, благодійні пожертви або безоплатну допомогу (ст. 201-2). Окрім того, враховуючи, що бої активно

ведуться і на кіберфронті, варто згадати про зміни до ст. 361 «Несанкціоноване втручання в роботу інформаційних (автоматизованих), електронних комунікаційних, інформаційно-комунікаційних систем, електронних комунікаційних мереж», якими тепер передбачається відповідальність у випадку вчинення зазначеного кримінального правопорушення під час дії воєнного стану.

Непересічною подією для Кримінального кодексу України стало те, що вперше за роки його існування було змінено підхід до визначення розмірів покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю – тепер за вчинення виключно такого кримінального правопорушення проти основ національної безпеки України як «Колабораційна діяльність» (ст. 111-1) воно як основне або додаткове призначається на строк від десяти до п'ятнадцяти років.

Розглядаючи усі перелічені вище прояви криміналізації, не можна залишити поза увагою фактичну декриміналізацію вбивства – не загалом, звичайно, а лише, якщо це стосується окупантів. Йдеться про нову обставину, що виключає кримінальну протиправність діяння «Виконання обов'язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України» (ст. 43-1), у рамках якої, зокрема, не є кримінальним правопорушенням діяння (дія або бездіяльність), вчинене в умовах воєнного стану або в період збройного конфлікту та спрямоване на відсіч та стримування збройної агресії Російської Федерації або агресії іншої країни, якщо це заподіяло шкоду життю або здоров'ю особи, яка здійснює таку агресію. Таким чином, держава закріпила право кожної особи на захист Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України незалежно від можливості уникнення зіткнення, заподіяння шкоди або звернення за допомогою до інших осіб чи органів державної влади, Збройних Сил України. Звісно, у статті передбачені певні обмеження щодо реалізації цього права (наприклад, заборона катування, недопущення порушень законів та звичаїв війни тощо), адже людяність та гуманізм є частиною генетичного коду українців.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України від 05 квітня 2001 року № 2341-III. Дата оновлення: 23.04.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 27.05.2022).

Ключові слова: воєнний стан, державна зрада, диверсія, побутове мародерство, колабораційна діяльність, право на захист Вітчизни, несанкціоноване поширення інформації про переміщення зброї, псевдоволонтери, гуманітарна допомога, благодійні пожертви.

Key words: martial law, treason, sabotage, looting, collaboration, right to defend the Homeland, unauthorized dissemination of information on the movement of weapons, fake volunteers, humanitarian aid, charitable donations.